

Brief aan de redactie n.a.v. Georges De Schutter, ‘Het materiaal-Willems, de eerste systematische dialectenquête van de Nederlanden en aangrenzend Duitsland’, *Verslagen & Mededelingen KANTL*, 134/2 (2024): 5-34

Van KANTL-erelid Jan Goossens ontving de redactie van V&M de volgende reactie op het hierboven vermelde artikel.

In het artikel van G. De Schutter over het materiaal-Willems in het vorige nummer van *Verslagen & Mededelingen* staat in voetnoot 11 ‘dat voor het grote project Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland van Gesinus G. Kloeke voor het hele zuiden van het taalgebied uitvoerig geput is uit het materiaal-Willems’. Mij is echter geen enkele aanwijzing bekend dat in die Taalatlas ooit gebruik is gemaakt van enig element uit dat materiaal. In de laatste vier afleveringen ervan (6-9, 1956-1972), waar de legendes systematisch de bronnen vermelden, wordt het materiaal-Willems overigens geen enkele maal genoemd. De voornaamste leverancier van de gegevens voor het zuiden zijn de ingevulde vragenlijsten van de Zuid-Nederlandse Dialectcentrale (verzameling-Grootaers) geweest, die in die afleveringen bijna steeds (samen met andere bronnen) genoemd worden. In het ‘Voorbericht’ bij de eerste aflevering (1939) verklaarde de uitgever Kloeke zelfs op p. 2: ‘... voor Zuid-Nederland kreeg ik het materiaal door bemiddeling van Prof. L. Grootaers, die zich daarvoor grote moeite heeft getroost.’ Let hierbij op het gebruik van het bepaald lidwoord ‘het’.

In voetnoot 21 van zijn artikel licht De Schutter toe waarom beslist werd om bij de voorlopige digitalisering van het materiaal-Willems ‘de “Duitse” gegevens niet in het project op te nemen’ en voegt daaraan toe: ‘Bij mijn weten is van die gegevens nooit gebruik gemaakt in wetenschappelijke publicaties.’ In het door Arend Mihm uitgegeven boek *Sprache an Rhein und Ruhr* (Stuttgart 1985, *ZDL-Beiheft* 50) staat echter op p. 48-62 een artikel van mijn hand: ‘Niederrheinische Mundarten in der Enquête von Pieter Willems’, waarin wel degelijk van dat materiaal gebruik is gemaakt. En in mijn *Dialectgeografische grondslagen van een Nederlandse taalge-*

schiedenis van 2008 bevat kaart 9 Duitse gegevens die uit dat artikel zijn overgenomen en in de bijhorende tekst zijn toegelicht.

Op p. 26 van zijn artikel stelt De Schutter: ‘... in Duitsland is de voor de *Deutscher Sprachatlas* ontworpen codering absoluut de enig toepasbare’ en voegt daar in voetnoot 23 aan toe: ‘Heeroma en zijn “Groningse” school gebruiken (ook) een codering die op de Duitse gebaseerd is. Maar dat werk betreft uitsluitend het Nedersaksische en Friese segment van de Nederlandse dialecten, een gebied dus dat helemaal buiten de enquête-Willems blijft.’ In deze voorstelling wordt onvermeld gelaten dat Heeroma’s atlas niet de enige is die met die codering gewerkt heeft. In mijn *Fränkischer Sprachatlas* is hetzelfde gebeurd. En het gebied van die atlas is voor het grootste deel wel congruent met dat van de enquête-Willems. De grondkaart ervan met een nummering van de plaatsen volgens dat coderingssysteem staat met het erbij horend plaatsnamenregister, dat ook de correspondenties met het Kloeke-systeem bevat, in de publicatie *Sprachatlas des nördlichen Rheinlands und des südöstlichen Niederlands ‘Fränkischer Sprachatlas’ (FSA), herausgegeben von Jan Goossens - Ortsregister, Grundkarte* (Marburg 1981). Het is wellicht nuttig hierbij op te merken dat het 21ste en 22ste deel van de *Deutscher Wortatlas* (Giessen 1978 en 1980) ‘Ortsregister’ met kaarten van het Duitse taalgebied bevatten, waarin de (niet gepubliceerde) codering van de *Deutscher Sprachatlas* is aangevuld met die van de *Deutscher Wortatlas* zelf.